

բ ո վ ա ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1949 ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ Թիվ 3-4

S O M M A I R E

1949 Mars - Avril N. 3-4

ՀԱՐՑՈՒԹՅՈՒՆ	ԵԶ	ARTICLE DE FOND	PAGE
ԿՄՐԸ - Քահանայութեան Յէսուսիայ Յօրելեան Ն. Ս. Պիռո ԺԲ. Արքազան Քահանա- յապետ	49	Réd. - Jubilé d'or Sacerdotal de S. S. Pie XII	49
ԿՄՐԸ - Երկրորդ գարագարձ մաշուան Արիթար Արքազօր (1749-1949)	53	Réd. - Bi-Centenaire de la mort de l'Abbé Mekhitar (1749-1949)	53
ԲՈՒՆՈՒՄԻՔՈՒՆ		PHILOLOGIE	
Հ. Գ. ԱԱՐԳԱՆԵԱՆ. - Գրիգոր Կաթողիկոս Անո- ւարզեցի, մատենագիր (շար.)	58	P. Grégoire Sarkissian. - Grégoire d'Ana- zarba, écrivain (suite)	58
ԳՐԱԿԱՆ		LITTÉRATURE	
ԱՐՄԵՆ ԵՐԿՈԹ. - Թափիճ	66	Arsène-Yergat. - Deuil	66
Հ. ՄԵԽՐՈՊ ՃԱԿԱՇԵԱՆ. - Գարձեալ Բազրուսունի և Օշական	67	P. Mesrob Djanachian. - Encore sur Pagra- touni et Ochagan	67
Հ. ԵՓՐԵՄ ՏԵՐ-ԴԱՅԱՐԵԱՆ. - Ամայրիկիու	76	P. Ephrem Der-Ghazarian. - A ma mère	76
ԿՐԹՈՒԱԼԻԱՆ		RELIGION	
Հ. ՆԵՐՍԵՍ ՏԵՐ-ՆԵՐՍԵՍԵԱՆ. - Նոր յայտնութիւն թէ սիալ մեկնութիւն (Պատասխան Փառչն եպուին)	77	P. Nersès Der-Nersessian. - Révélation nou- velle ou bien interprétation erronée ?	77
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱՆԱԿԱՆ		BEAUX ARTS	
ԱԲՏ. Ս. ՃԵՎԱՀԻՒՔԵԱՆ. - Հայկական ռազմաճար- տարապետութիւնը (շար.)	85	Ing. S. Djévahir. - L'architecture militaire arménienne (suite)	85
ՊՈՍՏՈՒԿԱՆ		HISTOIRE	
Հ. ԱԿԴՐԵԱՆ. ՖՈԿՈԼՅԵԱՆ. - Ապետիք Կոմսի գոր- մանալի կենացը (շար.)	90	P. A. Fogolyán. - La vie étonnante du Comte Abédik (trad. de l'hongrois) (suite)	90
ԳՐԱԽՈՍՈՒԿԱՆ		RECENSION	
Հ. Մ. Ճ. - Փրաֆ. Լ. Կիւրեղեանի «Կորու և Արտահան» Վենետիկ. 1949	93	P. M. Dj. - «Kars et Ardahan» de Prof. L. Gurékian ; éd. Venise, 1949	93
Հ. Գ. ՈՍԿԵԱՆ. - Վարաստելի «Արդի զրեր», «Մեսրոպեան զրեր»ը եւն. Թեհրան 1948.	94	P. G. Oshian. - «Les caractères modernes» et «Les caractères Mesropiens»; etc. éd. Téhéran, 1948	94
ՀՈՅԿԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ		ECHO ARMÉNIEN	
ԱՐՄՈՒԹԵՅ Հ. Ե. ՏԵՐ-ԵՐԱՎՈՒԵԱՆ. - Տիկ. Անայիկի Քահանան Յօրելեանը	95	P. N. D.-N. - Jubilé littéraire de Mme Anaïs	95
Հնագիտական պեղումներ Հայաստանի մէջ	96	Recherches archéologiques dans l'Ar- ménie	96
Հանդէսներ Գ. Ալէմշահի յիշասակին	96	Fêtes Commémoratives de M ^e Kour- kène Alemdchah	96

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԹԵԱՆ

ԱՅ ԱՅ ՊԵՐ ԺԵ ՍՐԲՈՅԱՆ ՔՈՀՈՆՈՅԱԳԵՏԻ

Տիեզերական տօնախմբութեան, փառքի եւ շգեղութեան թուական մ'է առաջիկայ 2-3-ը:

«Հրեշտակային» Հովուապետը կը տօնէ իր Քահանայական սուրբ օծման յիսնամեայ Յորելեանը. Այն՝ որ աշխարհի անդորրութեան ու արդարադատ Վարչութեան համար չլնայեց ամէն պուրակ, խորհուրդ, լոյս. Այն՝ որ սպառեց իր սիրտն ու միտքը ապահովենելու երջանկութիւնը հոգիներու:

Թուականէս յիսուն տարի առաջ Տէր Եւգինէս Փաչէլլի
կ'օծուէր Ս. Սեղանի պաշտօնեայ ու կը մատուցանէր անդրանիկ
Ս. Պատարագը : Իր առաքելական գործունէութեան առաջին տա-
րիները կ'անցնէին նուիրուած շատ կանուխէն դիւանագիտական
ասպարէզին՝ որպէս պաշտօնեայ նախ « Եկեղեցական արտաքին
Գործոց Ս. Ժողովի » ու ապա « Պիտական Քարտուղարութեան »
մէջ . 1917-ին ճենադրուելով եպիսկոպոս Բենեդիկտոս ԺԵ . Սրբ.
Քահանայապետէն՝ կ'առաքուի Պաւարիա՝ որպէս Առաքելական
Դեսպան, 1920-ին կը նշանակուի Առաք. Դեսպան Պերլինի, վա-
րելով մինչեւ 1925, նաեւ Միւնիխի Առաք. Դեսպանութիւնը .
1929-ին կը բարձրանայ Կարդինալութեան պատուաստինանին
Պիտոս Ժ.Ս. Ս. Պապէն, որ յաջորդ տարին կը յանձնէ իրեն Պե-
տական Քարտուղարութեան փափուկ ու դժուարին պաշտօնը :
Ս.յդ շրջանին է որ դարձեալ առիթը կ'ունենայ կրկին անցնելու ար-
տասահման՝ որպէս Քահանայապետական Նուիրակ ներկայա-
ցընելով արժանաւորապէս Ս. Արոռը՝ Ս. Հաղորդութեան միջ-
ազգային Համաժողովներուն, որ տեղի ունեցան Պուէնոս Այրէս
Խուազային 1933-ի Սուրբ Տարին, կը
եւ Պուտարեշտ . Լուրտի մէջ կը փակէ 1936-ի Սուրբ Տարին, կը
նախագահէ Լիզիէոյի Ս. Թերեզայի Տաճարին նաւակատիքին,
1936-ին կը մեկնի Միացեալ Նահանգները՝ ուր իր վրայ կը հրա-
ւիրէ հիացումը եւ յարգանքը զանազան կարեւոր կեդրոններու

կարուղիկէ համայնքին։
Կախախնամութիւնը 1939 Մարտ 2-ին անոր ուսերուն վրայ
Նախախնամութիւնը կարչութեան ծանրագոյն հոգը, երբ Կարդի-
կը դնէ Եկեղեցոյ Վարչութեան ծանրագոյն հոգը, երբ Կարդի-
կնալներու ժողովին մէջ Վանմ. Կարդ. Ե. Փաշէլիի անունը կը
դառնար տիրականը, որպէս Աստուծոյ ընտրեալը, Յաջորդը Ս.
Դառնար տիրականը,

Պետքոս Առաքելապետին, Լուսեղին Սիւնը՝ աշխարհի մռայլ անապատին վրայ ծովացած հսկայ բազմութեան մը՝ որ պաղատագին լոյս եւ օրինութիւն կ'աղաղակէր:

三

Խաղաղութեան Հովիւր գահ կը բարձրանար տարաբախտօքէն պատերազմի աղմուկներուն մէջ զրեթէ, վասնզի վեց ամիս վերջ Սեպտեմբերին կը հրդեհուէր աշխարհ ահագնադղորդ ու անմարդկային պատերազմով մը, զոր խափանելու համար ամէն ինչ փորձած էր Ան' դիմելով Ազգերու վարչներուն, ցոյց տուած էր յորդորներով, տրամաբանեալ անդրադարձութիւններով քէ «Ոչինչ կորսուած է խաղաղութեամբ, մինչ պատերազմով ամէն ինչ կրնայ կորսուիլ»։ Բայց կիրքն ու ցեղապաշտութիւնը կուրցընելով մտքերը՝ ստեղծեցին ահաւորագոյնը մարդկային նախնիբներուն, որ տեսեց վեց տարի սպաննելով կեանիքը, ժանդելով ժաղաքակրութեան ու գեղարուեստի յուշարաններ, կործանելով ընտանեկան բոյներ՝ ոռումքերու զոհ տալով մատաղ ու անմեղ մանկութիւնը, անպաշտպան ծերերն ու կիները։ Աւերումի, հրդեհումի ու փոշիացումի սարսափներու տակ, ի լուր աշխարհի զանազան անկիւններէն հասած ողորմուկ նիշերու, օգնութեան աղաղակներու, Հասարակաց Հօր գորովագութ սիրտը կը բարձրացնէր իր մաքուր աղօքքն առ Աստուած, խնդրելով դադար ու վախճան կոտորածին։ Բայց կը շարունակէր նախնիբնը...

«Հրեշտակային» Հովուապետին սիրտն ալ կը մաշէր ու կը քայլած կամաց անոնց հետ ամէն օր. կարօտեալներուն նպաստելու համար հաստատել տուած էր ան «Տեղեկատու Գրասենեակ» մը, որ հաղորդակցութեան մէջ մտնելով հեռաւոր աղետեալներու հետ, կը փուրքար դրկել ամէն տեսակ նպաստ, սննդեղէն, հագուստեղէն, դեղեր. կը հոգար հոգեւոր կարիքները գերիներուն, իիւանդներուն, արգելափակուածներուն, բանտարկուածներուն՝ հասցնելով օգնութիւն, միջոց, մխիթարութիւն ու բարւոյն տառապող մարմիններու եւ հոգիներու՝ անխտիր այն բոլոր երկիրներու մէջ, ուր մահուան մանգաղը կը հնձէր կեանքերը եւ կամ ուր մարդկային չարութիւնը ստեղծած էր տանջանարաններ տառապեցնելու համար իր մերձաւորը։ Ամէն տարի զանազան մանգամներով, մանաւանդ Ս. Զատկի ու Ծննդեան տօններու առարիւ իր տիեզերալոյս մտքին հեռարձակները կ'երբային ծաւալի ճայնասփիւով իր հայրական հոգւոյն ժաշալերն ու օրինութիւնը, արիացնելու համար թշուառները իրենց անմեկնելի ցաւերուն մէջ, եւ առաջնորդելու ողջմտութեան ու չափաւոյութեան, որու մարդ էկեր առանողի հակատագրին։

Կը դադրի հուսկ հրդեհը, կը հանդարտի փոքրիկը, կ'իջևէ խաղաղութիւնը դաշտերու, ծովերու վրայ: Բայց մարդկութիւնը

Ա. Ս. ՊԵՂԱ ԺԲ. ՄՐԵՍԶԱՆ ՔՈՀՈՒՑՈՎԵՏ

六

«Հրեշտակային» Հովուապետը դարձեալ հետն է իր ժողովուրդին, դարձեալ կը հետապնդէ աշխարհի երջանկութեան պայմանին, դարձեալ կը սպառնայ հինին մոխիբներուն տակէն կայծ առնել, ու մը որ կը սպառնայ հինին մոխիբներուն տակէն կայծ առնել, ու հրդեհել կրկին մարդկութիւնը: Աղերսներ, դիտողութիւններ, անդրադարձութիւններ, յորդորակներ կը մեկնին դարձեալ իր Սրբարանէն՝ դեպի այն Կեդրոնները որ աշխարհի դեկը ունին ձեռքերնուն մէջ, որպէսզի խնայուի ապահովելին ու գժոխայինը ընդհարումներուն, որ իսկական մահը պիտի ըլլայ այս անգամ մարդկային ժաղացակրթութեան, ոչնչացում Գաղափարի՝ տիմարդկային ժաղացակրթութեամբ նիւթին: Ինքն է դարձեալ, որ իր մշտապայծառապետութիւններու վիմտնով կը նաևի ազգերու փոխադարձ յարաբերութիւններու վիճակը կազմակերպել՝ հաստատելով զայն իրաւական հաւասարութեան, փոխադարձ յարգանքի, նախանիւթերու եւ հարստութեանց արդար բաշխումին վրայ, որպէսզի վերականգնին ժայրեանց ժայռուած ժողովուրդները իրենց աւերակներէն:

բահանայութեան յիսնամեայ Յոքելեանն է, ուրեմն, տար-
ւոյս Ապրիլ 2-ին՝ Մարդկութեան այս մեծ Բարերարին, որ կը
հսկէ ու կը դիտէ իր Դիտանցէն բովանդակ աշխարհի կեանքն
ու ընթացքը, որ երբեք չի յոգնիր խորհելէ միջոցներու վրայ
ապահովցնելու համար հոգիներու նշմարիտ ազատութիւնը եւ
երջանկութիւնը։ Այդ օրը աշխարհի չորս ծագերէն պիտի բար-
ձրանայ խունկը ջերմեռանդն աղօքներու առ Տուիչն նշմարիտ
հաղաղութեան, որպէսզի երեւելի Գլուխը Եկեղեցւոյ՝ դեռ եր-
կար տարիներ հովուէ միշտ հայրօքէն եւ իմաստութեամբ դեկը
կար տարիներ հովուէ միշտ հայրօքէն եւ լոյսի եւ նըշ-
կեփայեան նաւուն՝ դէպի անդորր հորիզոնները լոյսի եւ նըշ-

Այդ տիեզերական բազմութեան ձայնին կը սրասաւ առաջ գալակեները Մխիթարեան Ուխտին եւ Մարտիրոս Հայաստանի, բերելու իրենց որդիկան յարգութիւնը առ Ն. Ս. Յոքէար Քահանայապետը, հանդերձ սրտեռանդն ու խանդավառ քարեմաղթութիւններով եւ աղօթքով:

ԿԱՐԵՎՈՐՈՒԹԻՒՆ «ԲԱԶՄԱՎԵՊ» Ի

Բ Ա Զ Մ Ա Վ Ե Պ

ՀԱՆԴԻՍԱՌԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

1843-1949

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ
ԹԻՒ 3-4

ԵՐԿՐՈՒԴ. Դ.Ա.ՐԱ.Դ.Ա.ՐՁ

ԱՐԵՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱԼՅՈՐ

1749

1949

Միսիթար երկու անշփոթ գաղափարներու անձնաւորումն է. Կրօնքի և Ազգի նոյն է երբ կ'ըստնք՝ թէ ան հեղինակն է առաջարկել բարեկամութեան պահանջման առաջարկութեան:

Հայ Ամառուին կ'իյնայ ջերմացնել յի-
շատակը այն մեծ Հայուն, անոր՝ որ ազ-
գին վերածնողն ու երկրորդ լուսաւորիչն
եղաւ, բանալով նոր շրջան մը անդունդին
եզերը տառապող հոգեկան ու իմացական
մեռ եհանքին:

« Բազմավէպ »ի նախընթաց թիւով, ամէնէս տրուր լրազամութելւսս էր այս թուականներուն՝ երբ Միսիթար պատանի ու երիտասարդ կը ըրջէր Արեւելքը, հայ- կական աշխարհը՝ ի ինդիր լոյսի և զի- տութեան, երբ պանդուխտի ցուալը ձեռ-